

Mindre pansarstekel

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Hymenoptera (steklar), **Familj:** Tiphidae (pansarsteklar), **Släkte:** *Tiphia* (pansarsteklar), **Art:** *Tiphia minuta* - mindre pansarstekel (Vander Linden, 1827) **Synonymer:**

Kännetecken

Släktet *Tiphia* är små till mellanstora svarta myrsteklar av ganska uniformt utseende. *Tiphia minuta* skiljer sig från övriga arter bl.a. genom mindre kroppsstorlek och svagare ytstruktur på mellankroppens bakre sidor. Framvingens vingmärke är särskilt stort hos denna art, vilket är ett gott skiljetecken mot närstående arter. Kroppslängden är 4–6 mm. Ett visst överlapp i storlek med närstående arter kan dock förekomma eftersom dessa är mycket variabla i storlek. Bestämning kan utföras efter Oehlke (1974).

Utbredning och status

Tiphia minuta är känd från stora delar av södra Sverige inklusive Gotland, upp till Värmland, Dalarna och Hälsingland. C.G. Thomson noterade många 1800-talslokaler, men endast i Skåne. Under första delen av 1900-talet rapporterades arten av många svenska entomologer och från många landskap. Efter en markant nedgång i antalet rapporterade fynd under andra delen av 1900-talet har flera aktuella förekomster från olika provinser rapporterats under 2000-talets första decennium. Det är oklart om dessa fluktuationer återspeglar verkliga populationsförändringar hos arten eller om orsaken står att finna i ett med tiden skiftande intresse för och eftersök av denna oansenliga myrstekel. En intensifierad skötsel av värdefulla sandiga betesmarker kan ha gynnat arten på senare år. Troligen ligger dock framför allt ett intensivare eftersök bakom den senaste tidens ökande trend. Utbredningsområdet för *Tiphia minuta* är i Europa så vitt känt begränsat till Väst- och Centraleuropa (Edwards & Telfer 2001). Enligt Gorbamovskij (1995) förekommer arten även i Vladivostok i östligaste Ryssland.

Ekologi

Levnads sättet för denna art har inte studerats i detalj, men det är troligt att små marklevande skalbaggs larver angrips och används som larvföda. Flertalet aktuella förekomstlokaler utgörs av välbetade hagmarker på sandunderlag, vilka ofta också är fina dyngbaggelokaler. Därför kan det tänkas att arten lever av dyngbaggelarver, men detta återstår att konstatera genom direkta observationer. Flygtiden i Sverige sträcker sig från juni till augusti.

Hot

Nedläggning av jordbruk med djurbesättningar i skogsbygd och mellanbygd. Upphörd eller minskad betesgång med tunga betesdjur, som medför att marktäcket sluter sig och markfaunan utarmas på sandmarker som tidigare varit lämpliga lokaler för arten.

Åtgärder

I regioner där arten förekommer bör såväl kända lokaler som potentiellt lämpliga sandiga betesmarker skötas genom intensivt bete med nötkreatur under hela eller större delen av året, vilket troligen är den mest gynnsamma betesregimen för att åstadkomma en tillräckligt kraftig marktörning.

Litteratur

Edwards, R. & Telfer, M.G. (red.) 2001. *Provisional atlas of the aculeate Hymenoptera of Britain and Ireland*. Part 3. Huntingdon. Biological Records Centre.

Gorbamovskij, V.V. 1995. 62. *Fam. Tiphidae*. – In: P.A. Lehr (ed.) *Key to the insects of Russian FarEast in six volumes*. Vol. 4(1): Neuropteroidea, Mecoptera, Hymenoptera. St Petersburg, Nauka. – p. 196–202 (på ryska).

Oehlke, J. 1974. Beiträge zur insektenfauna der DDR: Hymenoptera – Scolioidea. *Beitr. Ent., Berlin* 24 (5/8): 279–300.

Smitten, J.v.d. 2001. Die Wildbienen und Wespen Schleswig-Holsteins – Rote Liste 2:45–83. Kiel.

Författare

Johan Abenius 2008. © ArtDatabanken, SLU 2008.